Bài 13 Thiên nhiên phân hoá đa dạng

I. Thiên nhiên phân hoá theo Bắc – Nam

Nguyên nhân chủ yếu nào tạo nên sự phân hoá thiên nhiên theo chiều Bắc – Nam ?

a) Thiên nhiên phân hoá theo Bắc – Nam chủ yếu do sự thay đổi của khí hậu

Ở nước ta, từ Bắc vào Nam, sự gia tăng nhiệt độ theo vĩ độ không chỉ do góc nhập xạ tăng mà còn do ảnh hưởng của gió mùa Đông Bắc làm hạ thấp đáng kể nhiệt độ miền Bắc vào mùa đông.

Sự khác nhau về nền nhiệt độ và biên độ nhiệt độ làm cho khí hậu và thiên nhiên nước ta có sự phân hoá giữa miền Bắc và miền Nam mà ranh giới là dãy núi Bạch Mã.

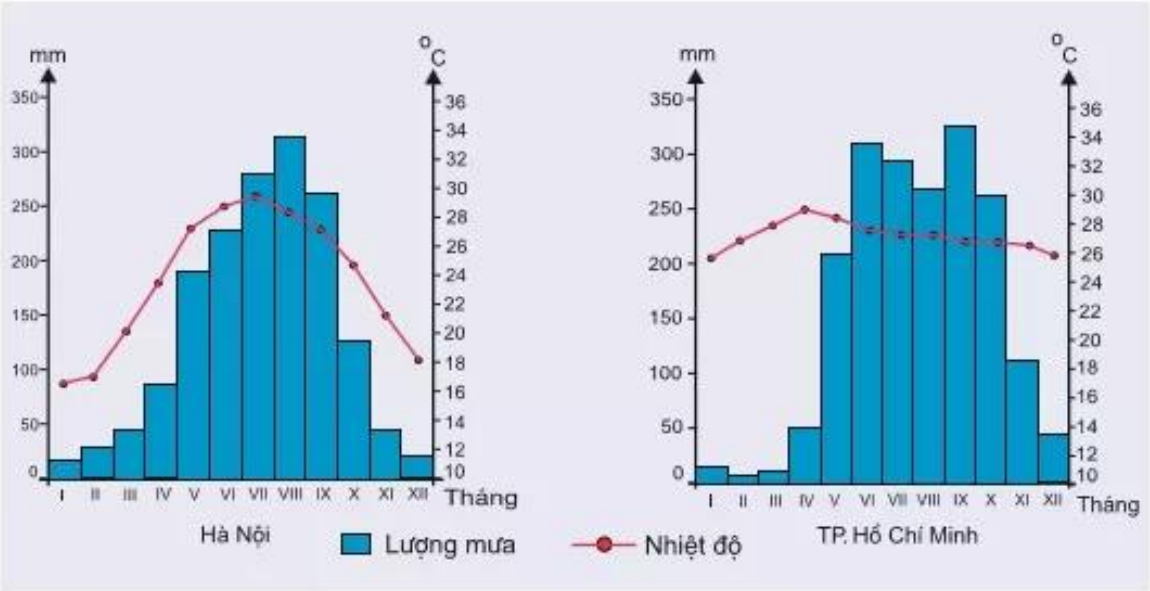

Hình 13. Biểu đồ nhiệt độ và lượng mưa ở Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh

– Từ hình 13, nhận xét về chế độ nhiệt và chế độ mưa ở hai địa điểm trên.

– Từ nhận xét, hãy nêu đặc điểm khí hậu phần lãnh thổ phía Bắc và tác động của nó đến thiên nhiên.

b) Phần lãnh thổ phía Bắc (từ dãy Bạch Mã trở ra)

Thiên nhiên ở đây đặc trưng cho vùng khí hậu nhiệt đới ẩm gió mùa có mùa đông lạnh.

– Nền khí hậu nhiệt đới thể hiện ở nhiệt độ trung bình năm trên 20°C. Do ảnh hưởng của gió mùa Đông Bắc nên khí hậu trong năm có mùa đông lạnh với 2 – 3 tháng nhiệt độ trung bình < 18°C, thể hiện rõ ở trung du, miền núi Bắc Bộ và đồng bằng Bắc Bộ. Biên độ nhiệt độ trung bình năm lớn.

– Cảnh quan thiên nhiên tiêu biểu là đới rừng nhiệt đới gió mùa. Sự phân mùa nóng lạnh làm thay đổi cảnh sắc thiên nhiên : mùa đông bầu trời nhiều mây, tiết trời lạnh, mưa ít, nhiều loài cây bị rụng lá ; mùa hạ trời nắng nóng, mưa nhiều, cây cối xanh tốt. Trong rừng, thành phần loài thực vật, động vật nhiệt đới chiếm ưu thế, ngoài ra còn có các loài cây cận nhiệt đới như dẻ, re và các loài cây ôn đới như sa mu, pơ mu cùng các loài thú có lông dày như gấu, chồn... Ở vùng đồng bằng, vào mùa đông trồng được nhiều loại rau, quả cận nhiệt và ôn đới.

c) Phần lãnh thổ phía Nam (từ dãy Bạch Mã trở vào)

Từ nhận xét về chế độ nhiệt và lượng mưa TP. Hồ Chí Minh, hãy nêu đặc điểm khí hậu phần lãnh thổ phía Nam và tác động của nó đến thiên nhiên.

Thiên nhiên khu vực này mang sắc thái của vùng khí hậu cận xích đạo gió mùa.

– Nền nhiệt độ thiên về khí hậu xích đạo, quanh năm nóng, nhiệt độ trung bình năm trên 25°C và không có tháng nào dưới 20°C. Biên độ nhiệt độ trung bình năm nhỏ. Khí hậu gió mùa thể hiện ở sự phân chia thành hai mùa mưa và khô, đặc biệt rõ từ vĩ độ 14°B trở vào.

– Cảnh quan thiên nhiên tiêu biểu là đới rừng cận xích đạo gió mùa với thành phần thực vật, động vật phần lớn thuộc vùng xích đạo và nhiệt đới từ phương Nam (nguồn gốc Mã Lai – Inđônêxia) đi lên hoặc từ phía tây (Ấn Độ – Mianma) di cư sang. Trong rừng xuất hiện nhiều loài cây chịu hạn, rụng lá vào mùa khô như các loài cây thuộc họ Dầu. Có nơi hình thành loại rừng thưa nhiệt đới khô, nhiều nhất ở Tây Nguyên. Động vật tiêu biểu là các loài thú lớn vùng nhiệt đới và xích đạo như voi, hổ, báo, bò rừng,... Vùng đầm lầy có trăn, rắn, cá sấu,...

Câu hỏi và bài tập

1. Qua bảng số liệu sau, hãy nhận xét nhiệt độ và biên độ nhiệt độ của 3 địa điểm Hà Nội, Huế, TP. Hồ Chí Minh và nêu sự biến đổi nhiệt độ theo vĩ độ.

Địa điểm	t°TB năm (°C)	t°TB tháng lạnh nhất (°C)	t°TB tháng nóng nhất (°C)	Biên độ t°TB năm (°C)	t° tối thấp tuyệt đối (°C)	t° tối cao tuyệt đối (°C)	Biên độ t° tuyệt đối (°C)
Hà Nội Vĩ độ 21°01'B	23,5	16,4 (tháng I)	28,9 (tháng VII)	12,5	2,7	42,8	40,1
Huế Vĩ độ 16°24'B	25,1	19,7 (tháng I)	29,4 (tháng VII)	9,7	8,8	41,3	32,5
TP Hồ Chí Minh Vĩ độ 10°47'B	27,1	25,7 (tháng XII)	28,9 (tháng IV)	3,2	13,8	40,0	26,2

2. Lập bảng so sánh đặc điểm khí hậu và cảnh quan thiên nhiên của phần lãnh thổ phía Bắc và phần lãnh thổ phía Nam nước ta.